

СУЧАСНІ ЗАСАДИ ВИРОЩУВАННЯ СОСНОВИХ ЛІСІВ ПОЛІССЯ

*Савущик М. П., кандидат сільськогосподарських наук
ДП «Клавдієвська лісова науково-дослідна станція»
savushik@ukr.net*

Суттєва зміна організації ведення лісового господарства, наявні тенденції динаміки кліматичних умов і збільшення площі пошкоджених хворобами і шкідниками соснових насаджень Полісся вимагають повернення до класичних лісівничих засад при проведенні заходів з лісовирощування. Адже зміна умов зростання на фоні відсутності належної лісівничої протидії, в першу чергу якісних рубок догляду, приводять до негативних тенденцій росту і розвитку деревостанів. Саме тому створення насаджень і проведення лісівничих заходів у них мають бути направлені в першу чергу на підтримання стійкості сосняків.

Сьогодні більшість нормативів, які регламентують проведення заходів з лісовирощування, базуються на завданнях з підвищення стійкості і продуктивності лісів. Проте, базуючись на засадах лісознавства, як науки, досягнення такого поєднання неможливе. Адже головна стратегія життя лісу направлена не на постійне збільшення запасу, а на пристосування до умов росту. Саме тому потребують перегляду нормативні засади лісовирощування, які мають бути спрямовані на одержання якісного врожаю на час головного користування, а не на постійне збільшення запасу, яке вимагає росту у високоповнотному стані. Численні наукові дослідження соснових насаджень показують, що ймовірність їх успішного вирощування високоповнотними є низькою, оскільки більш життєздатні саме деревостани зі зниженими повнотами і розвиненими кронами.

Розмір крон ростучих дерев сосни залежить від початкової густоти створюваних лісових культур і подальших лісівничих доглядів. Обстеження сосняків Полісся показує, що при відсутності рубок догляду в молодняках і доведення деревостану до жерднякового періоду за неякісних, або не проведених проріджуваннях, виправити подальший тренд розвитку насадження практично не можливо. Деревина продовжують рости з наслідками перегушеного стану, формують малопротяжні крони, намагаючись

«зберегти» кількість особин і очікують приходу «природного догляду», якими виступають коренева губка і шкідники. Саме тому приходи з рубками догляду в насадження необхідно з молодняків, коли деревостан знаходиться на початковій стадії формування і характеризується високою пластичністю, позитивно реагуючи на розріджування. Тому для запобігання падінню стійкості і покращенню товарності вирощуваних насаджень необхідно повернути якісні рубки догляду в молодняки сосни, а не концентрувати увагу лише на формальному виконанні планів, яке зводиться до відсотків охоплення насаджень доглядом.

Сучасні прийоми проведення проріджень сосняків, особливо перших, які досить часто призначаються на фоні відсутності почищень, приводять до катастрофічної перегущеності насаджень і входження їх в жердняковий період з надмірною напруженістю росту, наявністю у дерев вузьких недорозвинених крон, які не можуть забезпечити нормального проходження фізіологічних процесів росту. Для запобігання вказаному слід запровадити обов'язкове проведення рубок догляду у молодняках і одного-двох проріджень у всіх ростучих сосняках, а не лише в тих, яким призначають догляд за діючими нормативами по повноті.

У даний час у лісівничій літературі значна увага приділяється запровадженню наближеного до природи лісівництва, у першу чергу шляхом використання процесів природного поновлення на противагу штучному. В першу чергу його необхідно застосовувати для збереження біорізноманіття цінних в лісівничому розумінні насаджень. Адже сьогодні в лісовому фонді Полісся частка соснових насаджень природного походження в перших чотирьох класах віку нижча 20 %. Практика виключного створення лісових культур в значній мірі приведе до збіднення біорізноманіття, що може стати причиною зниження стійкості майбутніх лісів.

При цьому необхідно пам'ятати, що для успішного природного поновлення насадження не достатньо вибору лише способу рубки, а необхідне проведення цілого комплексу робіт, які вимагають додаткових фінансових витрат і кваліфікованого лісівничого персоналу. До них відносяться ретельне обстеження насадження до призначення в рубку; уміла організація рубки й трелювання деревини; дбайливий збір порубкових решток, вибір місць для складування й шляхів підходу чи під'їзду до них; проведення доглядів за самосівом і підростом.

Міжнародна науково-практична конференція з нагоди 185-річчя ННІ лісового і садово-паркового господарства НУБіП України

ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

КИЇВ • 5-6 червня
2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І
САДОВОПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

ТОВАРИСТВО ЛІСІВНИКІВ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

**УЧАСНИКІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В
УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ»
(5 – 6 червня 2025 року)**

КИЇВ – 2025

Міжнародна науково-практична конференція «ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ».

Рекомендовано до друку науковою радою НДІ лісівництва та декоративного садівництва Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 9 від 19 травня 2025 р.)

Відповідальні за випуск:

директор НДІ лісівництва та декоративного садівництва,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент О.П. Бала

кандидат технічних наук, доцент О.Ю. Горбачова

© Національний університет біоресурсів і природокористування України,
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
НДІ лісівництва та декоративного садівництва, 2025